

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Rijkswaterstaat Midden Nederland (locatie IJsselmeergebied)
De heer J. Van de Beek
Postbus 600
8200 AP LELYSTAD

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
ffwet@rvo.nl

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190014921758

Kenmerk
FF/75C/2014/0379.toek.ab

Bijlagen
1

Datum **18 JAN 2016**
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer Van de Beek,

Naar aanleiding van uw verzoek van 2 februari 2015, en de aanvullingen hierop die per brief van 14 april 2015 door RVO.nl zijn ontvangen, geregistreerd onder aanvraagnummer 5190014921758, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone zeehond, grijze zeehond, ransuil en de steenmarter; alsmede van de artikelen 9 en 11 voor zover dit betreft het doden of verwonden; het beschadigen, vernielen, of verstoren van nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de adderzeenaald, houting, kleine zeenaald en de grote zeenaald; alsmede van de artikelen 9, 11 en 12 voor zover dit betreft het doden of verwonden; het beschadigen, vernielen, of verstoren van nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen; het beschadigen of vernielen van eieren van de kleine modderkruiper, rivierdonderpad, bittervoorn, brakwatergrondel, dikkopje, harnasmannetje, slakdolf, pitvis, botervis, kleine slakdolf, schurftvis, kleine pieterman, koornaarvis, gevlekte pitvis en de dwergbolk.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "Afsluitdijk", gelegen in de gemeenten Hollands Kroon (provincie Noord-Holland) en Súdwest Fryslân (provincie Friesland). Het project heeft tot doel de Afsluitdijk inclusief de kunstwerken aan te passen aan de actuele eisen van waterveiligheid in het kader van bescherming tegen de Waddenzee, en waterafvoer naar de Waddenzee in het kader van beheersing van het waterpeil van het IJsselmeer.

Daartoe worden de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Het verhogen en verbreden van het dijklichaam;
- Het verhogen en verstevigen van de twee bestaande spui- en schutsluiscomplexen bij Den Oever en Kornwerderzand;
- Het bouwen op genoemde beide locaties van een nieuwe en hogere keersluis;
- Het plaatsen van pompen ten behoeve van de waterafvoer in het bestaande spuicomplex van Den Oever die water vanuit het IJsselmeer in de Waddenzee kunnen verplaatsen;
- Het uitvoeren van heiwerkzaamheden;
- Het op verschillende locaties graven van geulen naar en langs de Afsluitdijk om de zeezijde van de Afsluitdijk per schip goed te kunnen bereiken voor aan- en afvoer van materialen en werktuigen.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet, genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de grijze zeehond (*Halichoerus grypus*), gewone zeehond (*Phoca vitulina*), ransuil (*Asio otus*) en de steenmarter (*Martes Foina*); de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft de exemplaren van de houting (*Conegonus oxyrrhynchus*); alsmede van de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de adderzeenaald (*Entelurus aequoraesus*), bittervoorn (*Rhodeus amarus*), botervis (*Pholis gunnulus*), brakwatergrondel (*Pomatoschistus microps*), dikkopje (*Pomatoschistus minutus*), dwergbolk (*Trisopterus minutus*), gevlekte pitvis (*Callionymus maculatus*), grote zeenaald (*Syngnathus acus*) harnasmannetje (*Agonus cataphractus*), kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), kleine pieterman (*Echiichthys vipera*), kleine slakdolf (*Liparis montagui*), kleine zeenaald (*Syngnathus rostellatus*), koornaarvis (*Atherina presbyter*), pitvis (*Callionymus lyra*), rivierdonderpad (*Cottus perifretum*), schurftvis (*Arnoglossus laterna*) en de slakdolf (*Liparis liparis*); voor de periode van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2023.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De steenmarter, grijze zeehond en de gewone zeehond zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet. Vogels zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels is alleen ontheffing nodig indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht. De kleine modderkruiper, rivierdonderpad, brakwatergrondel, dikkopje, harnasmannetje, slakdolf, pitvis, botervis, kleine slakdolf, schurftvis, kleine pieterman, koornaarvis, gevlekte pitvis, dwergbolk, kleine zeenaald, grote zeenaald, adderzeenaald, bittervoorn en houting zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder d, van de Flora- en faunawet. De gewone zeehond en de bittervoorn zijn tevens aangewezen in bijlage 1, behorende bij het besluit Vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten¹.

¹ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (Stb. 2000, 525), laatstelijk gewijzigd bij Stb.2012, 615.

De houting is tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland
Datum

Verbodsbepalingen

Op grond van de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet is het onder meer verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen; nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren; eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

Afwijzing artikel 9 van de Flora- en faunawet

Uit de aanvraag blijkt dat ontheffing is aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet, voor wat betreft het doden en/of verwonden van de adderzeenaald, bittervoorn, botervis, brakwatergrondel, dikkopje, dwergbolk, gevlekte pitvis, grote zeenaald, harnasmannetje, houting, kleine modderkruiper, kleine pieterman, kleine slakdolf, kleine zeenaald, koornaarvis, pitvis, rivierdonderpad, slakdolf en de schurftvis. Ontheffing voor het doden en verwonden is in casu niet nodig. Er worden door u voldoende maatregelen genomen, met name het gefaseerd werken zodat volwassen exemplaren van deze soorten kunnen wegzwemmen, om doden en verwonden te voorkomen. Incidentele slachtoffers vallen niet onder de reikwijdte van artikel 9 van de Flora- en faunawet. Bovendien wordt gelet op de zorgplicht, genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet geen ontheffing verleend voor het doden en/of verwonden van deze soorten.

Afwijzing artikel 12 van de Flora- en faunawet

Uit de aanvraag blijkt dat ontheffing is aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 12 van de Flora- en faunawet, voor wat betreft het beschadigen of vernielen van eieren van de adderzeenaald, grote zeenaald, houting en de kleine zeenaald. Ontheffing voor het beschadigen en vernielen van eieren voor specifiek deze soorten is in casu niet nodig. De genoemde zeenaalden dragen de eieren in hun broedbuidels, zodat die tijdig zullen wegzwemmen; de houting paait als anadrome vissoort in open zoet water en groeit vervolgens in zee op, zodat voor deze soorten geen sprake is van een overtreding van artikel 12 van de Flora- en faunawet.

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn, de Vogelrichtlijn en bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten² ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

Instandhouding van de soorten

Gewone zeehond en de grijze zeehond

De gewone zeehond en de grijze zeehond zijn in, of in de directe omgeving van, het plangebied aangetroffen. Dit betreft vier ligplaatsen van de gewone zeehond en twee ligplaatsen van de grijze zeehond; deze liggen op 2,5 km afstand van de Afsluitdijk ter hoogte van Kornwerderzand. In de jaren 2009 tot en met 2013 verbleven hier gemiddeld 40 exemplaren van de gewone zeehond en circa 7 exemplaren van de grijze zeehond in de reproductieperiode en 38 exemplaren van gewone zeehond in de verharingsperiode. Op een afstand van 10 km rond de sluizencomplexen van Den Oever en Kornwerderzand bevinden zich 9 respectievelijk 14 ligplaatsen van de gewone zeehond, en 1 respectievelijk 5 ligplaatsen van de grijze zeehond. Het plangebied heeft een functie als voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaats voor de gewone zeehond en de grijze zeehond. Tijdens laagwater worden de droogvallende slik- en zandplaten door de zeehonden benut als ligplaats en om jongen voort te brengen en te zogen. De wateren rondom het plangebied worden als aanzwemroute en foerageergebied gebruikt. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone zeehond en de grijze zeehond worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in paragraaf 6.2.5, hoofdstuk 6, van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Natuurtoets, RW1929-5-472, versie definitief 5.0' van 30 januari 2015. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

Er is sprake van voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats voor de aanwezige populatie van de gewone zeehond en de grijze zeehond. Door het onderwatergeluid dat veroorzaakt wordt door de heiwerkzaamheden is niet uit te sluiten dat voortplantingsplaatsen tijdelijk ongeschikt worden. Door het toepassen van geluidreducerende maatregelen zoals geluidmantels en het soft heien zal de geluidbelasting op de omgeving beperkt worden.

² Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (Stb. 2000, 525), laatstelijk gewijzigd bij Stb.2012, 615.

Daardoor blijft er voldoende alternatief leef-, doortrek- en foerageergebied in de nabije omgeving beschikbaar voor beide soorten. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen blijft daarmee behouden.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland
Datum

Echter, ondanks deze maatregelen worden door de (hei)werkzaamheden aan de sluizencomplexen en door werkzaamheden in het kader van de versterking van de dijk, met name door het onderwatergeluid, voortplantings-, of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone zeehond en de grijze zeehond verstoord. Immers, deze soorten worden gedwongen om de huidige verblijfplaats te verlaten en een alternatief te gaan zoeken.

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaats van de gewone zeehond en de grijze zeehond derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Daar deze soorten wel in de omgeving aanwezig blijven komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding.

De gewone zeehond en de grijze zeehond komen algemeen voor in (de omgeving van) het plangebied. Door de heiwerkzaamheden blijft sprake van verstoring van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone zeehond en van vaste- rust- of verblijfplaatsen van de grijze zeehond. Beide soorten blijven wel in de omgeving aanwezig, want er blijft voldoende geschikt leef-, doortrek- en foerageergebied in de nabije omgeving beschikbaar. Op populatieniveau is de invloed van de werkzaamheden verwaarloosbaar klein en de verstoring is tijdelijk. Na afronding van de werkzaamheden kunnen de gewone zeehond en de grijze zeehond weer volledig gebruik maken van hun leefgebied. De gunstige staat van instandhouding van de gewone zeehond en de grijze zeehond komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Steenmarter

De steenmarter is in het plangebied aangetroffen. Er is een exemplaar van de steenmarter aangetroffen bij kazemat nr. 5 op de Robbenplaat. Het is zeer waarschijnlijk dat het hierbij gaat om een vaste rust- en verblijfplaats, dat mogelijk ook functioneert als voortplantingshabitat. Omdat steenmarters vaak gebruik maken van meerdere schuilplekken is het aannemelijk dat verscheidene kazematten op de Robbenplaat aan weerszijden van de A7 onderdeel uitmaken van het territorium van de steenmarter. Het plangebied heeft een functie als voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaats van de steenmarter. Het plangebied fungeert ook als foerageergebied van de steenmarter. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenmarter worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in paragraaf 6.2.4, hoofdstuk 6, van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Natuurtoets, RW1929-5-472, versie definitief 5.0' van 30 januari 2015. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

Door de werkzaamheden gaat leefgebied van de steenmarter tijdelijk verloren. Het plangebied is als territorium met de diverse kazematten essentieel leefgebied van de steenmarter. Het deel van de kazematten dat door de werkzaamheden wordt verstoord of aangetast zal voor het voorplantingsseizoen van de steenmarter ongeschikt worden gemaakt. Indien exemplaren van de steenmarter worden aangetroffen worden deze onder deskundige begeleiding verjaagd. Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt een inventarisatie uitgevoerd om het aantal en soort alternatieve geschikte vaste- rust- en verblijfplaatsen van de steenmarter in beeld te krijgen. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de steenmarter blijft daarmee behouden.

Echter, ondanks deze maatregelen worden door de (hei)werkzaamheden aan de sluizencomplexen en door werkzaamheden in het kader van de versterking van de dijk voortplantings-, of vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenmarter verstoord. Immers, de soort wordt gedwongen om de huidige verblijfplaats te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaats van de steenmarter derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Daar deze soort wel in de omgeving aanwezig blijft komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding.

De steenmarter blijft wel in de omgeving aanwezig, want er blijven voldoende alternatieve vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig in de nabije omgeving. De werkzaamheden zijn tijdelijk van aard en de dijk wordt na de afronding daarvan weer bekleed met gras, en de kazematten die niet zijn aangeaard worden dan weer opengesteld zodat de steenmarter dan weer, net als voorheen, gebruik kan maken van zijn leefgebied. De gunstige staat van instandhouding van de steenmarter komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Ransuil

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlieders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland
Datum

Nesten van de ransuil vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Derhalve is, bij overtreding van de verbodsbepalingen, ontheffing nodig van artikel 11 van de Flora- en faunawet met betrekking tot de vaste rust- of verblijfplaatsen van deze soort.

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

De ransuil is in het plangebied aangetroffen. Bij Breezanddijk, in de opstand van zeedennen bij de aldaar aanwezige camping is één nest van de soort aangetroffen. De Afsluitdijk ten westen en ten oosten van het aanwezige nest, en het aanwezige campingterrein vormt foerageergebied van de ransuil. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kan het nest van de ransuil worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in paragraaf 6.3.1, hoofdstuk 6 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Natuurtoets, RW1929-5-472/110, versie definitief 5.0" van 30 januari 2015. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

Binnen de gekozen oplossingsruimte zijn werkzaamheden, ook tijdens het broedseizoen van de ransuil in de periode van maart tot en met juni, tijdens de avond en nacht niet uitgesloten. Deze werkzaamheden gaan gepaard met de nodige geluidproductie door shovels, kranen, dumptrucks, boten en mensen. De ransuil die uitsluitend in de avond en nacht op geluid jaagt, wordt daardoor gehinderd tijdens het foerageren. Bovendien wordt door het verwijderen van grasbedekking langs de dijk foerageergebied van de ransuil tijdelijk aangetast. Het campingterrein, de aanwezige bosschages en de in de buurt aanwezige ruigte, en aanvullend het grastalud langs de tuimeldijk aan weerszijden van het nest vormen tezamen essentieel foerageergebied. Als mitigerende maatregel wordt het grastalud aan de binnenzijde van de tuimeldijk gefaseerd vervangen, zodat er altijd delen van de dijk onaangetast en geschikt als foerageergebied blijven. Daarnaast blijft het nest inclusief de omringende bosschage, de aanwezige ruigte en de camping onaangetast. Het is de verwachting dat bij aantasting door de werkzaamheden van het binnentalud veel kleine grondgebonden zoogdieren, zoals muizen, op zoek gaan naar nieuwe verblijfplaatsen. Dit leidt tot een tijdelijke toename van de voedselbeschikbaarheid voor de ransuil.

Bovendien wordt het grastalud aan weerszijden van het nest over een lengte van 3 km, op enkele stukken van tientallen meters na, tijdens de werkzaamheden ontzien. Hoewel delen van het foerageergebied worden aangetast, blijft er voldoende foerageergebied voor het paar beschikbaar. De functionaliteit van het nest blijft daarmee behouden.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland
Datum

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

Echter, ondanks deze maatregelen wordt door het realiseren van de werkzaamheden de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de ransuil verstoord. Immers, het kan niet uitgesloten worden dat de ransuil wordt gedwongen om meer inspanning te verrichten om voldoende voedsel te bemachtigen. Ook zal het extra geluid door graafwerkzaamheden, shovels tot enige verstoring leiden. Deze verstoring zal beperkt zijn omdat ook nu de ransuil foerageert vlak langs de (drukke) A7.

Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaats van de ransuil derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist.

Het nest, de bosschages en de roestplekken van de ransuil worden niet weggehaald. De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, zodat tijdens de kwetsbare periode het broedpaar gebruik kan blijven maken van een gedeelte van het foerageergebied. De grasbekleding van het binnentalud wordt binnen een afstand van 3 km aan weerszijden van het nest niet volledig verwijderd zodat de ransuil in dit gedeelte kan blijven foerageren. Ook kan de ransuil foerageren bij de aanwezige grasstroken en ruigtes langs de IJsselmeerzijde, de zuidelijke werkhaven bij Breezanddijk en op de camping. Na de werkzaamheden wordt de dijk wederom met gras bekleed en zal de ransuil weer gebruik kunnen maken van zijn oorspronkelijk leefgebied. De gunstige staat van instandhouding van de ransuil komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Bittervoorn, houting, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, brakwatergrondel, dikkopje, harnasmannetje, slakdolf, pitvis, botervis, kleine slakdolf, schurftvis, kleine pieterman, koornaarvis, gevlekte pitvis, dwergbolk, kleine zeenaald, grote zeenaald, adderzeenaald

De bovengenoemde soorten zijn in het plangebied aangetroffen. In het IJsselmeer zijn dat de bittervoorn, kleine modderkruiper en rivierdonderpad. In de Waddenzee komen de houting, rivierdonderpad, brakwatergrondel, dikkopje, harnasmannetje, slakdolf, pitvis, botervis, kleine slakdolf, schurftvis, kleine pieterman, koornaarvis, gevlekte pitvis, dwergbolk, kleine zeenaald, grote zeenaald en adderzeenaald voor; de houting zowel in het IJsselmeer als in de Waddenzee. Langs de Afsluitdijk bevinden zich potentiële voortplantings-, rust en verblijfsplaatsen van alle genoemde vissen, met uitzondering van de houting, kleine zeenaald, grote zeenaald, de adderzeenaald en de schurftvis. Laatstgenoemde soorten leven vooral in open water en zijn niet afhankelijk van voortplantings- en verblijfsplaatsen langs de Afsluitdijk.

Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigd, vernield en verstoord worden. Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, brakwatergrondel, dikkopje, harnasmannetje, slakdolf, pitvis, botervis, kleine slakdolf, schurftvis, kleine pieterman, koornaarvis, gevlekte pitvis en de dwergbol, die langs de Afsluitdijk vaste voortplantings-, rust- of verblijfplaatsen hebben, tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in paragraaf 6.2.6, hoofdstuk 6 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Natuurtoets, RW1929-5-472/110, versie definitief 5.0 van 30 januari 2015. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

De werkzaamheden (versterken van de dijk, het graven van watergeulen om met schepen bij de dijk te kunnen komen, het plaatsen van pompen en het versterken van de sluiscomplexen) worden gefaseerd in tijd en ruimte op basis van een strakke tijdsplanning uitgevoerd. Door de fasering wordt niet tegelijkertijd aan alle dijksecties gewerkt, waardoor aantasting van het leefgebied wordt beperkt. Desondanks gaat netto potentieel leefgebied verloren. Tijdelijk is er minder leefgebied beschikbaar. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen blijft daarmee niet behouden.

Voor dezelfde soorten, met uitzondering van de houting, kleine zeenaald, grote zeenaald, de adderzeenaald en de schurftvis, die dus voortplantings-, rust- of verblijfplaatsen in het plangebied hebben, vindt ook het beschadigen of vernielen van eieren plaats. Vanwege veiligheidseisen kan uitsluitend buiten het stormseizoen dat duurt van oktober tot en met april worden gewerkt. Daardoor moet noodgedwongen ook in de voorplantingsperiode worden gewerkt. Daardoor wordt ook het in artikel 12 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het beschadigen of vernielen van eieren van deze soorten overtreden, zodat voor de werkzaamheden ook van dit verbod een ontheffing is vereist. Tevens zullen daardoor ook larven van deze soorten worden verwond en gedood, hetgeen een overtreding is van het verbod van artikel 9 van de Flora- en faunawet.

Alle bovengenoemde vissoorten komen algemeen voor in (de omgeving van) het plangebied. Er blijft voldoende habitat in de directe omgeving beschikbaar. De werkzaamheden zijn tijdelijk van aard en worden dusdanig uitgevoerd dat schade aan vissoorten op populatieniveau niet aan de orde is. Na de werkzaamheden zal het plangebied, evenals voorheen, weer volledig deel uitmaken van de Waddenzee en het IJsselmeer. De gunstige staat van instandhouding van alle genoemde soorten komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van het/de belangen 'volksgezondheid of openbare veiligheid', 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'.

Voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrictlijn kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Habitatrictlijn. Het door u in het kader van de ontheffing van verbodsbepalingen van de houting aangevraagde belang 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' is niet genoemd in de Habitatrictlijn. Het belang genoemd in artikel 2, derde lid, aanhef en onder j, van het Vrijstellingsbesluit kan in dit geval echter wel aan de ontheffingverlening ten grondslag liggen, er is immers geen sprake van verstoring die afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum

**Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758**

Voor vogels kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Vogelrichtlijn. De door u aangedragen belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' zijn niet genoemd in de Vogelrichtlijn. Deze belangen, die zijn genoemd in artikel 2, derde lid, aanhef en onder e en j, van het Vrijstellingsbesluit kunnen in dit geval echter wel aan de ontheffingverlening ten grondslag liggen, er is immers geen sprake van verstoring met wezenlijke invloed.

De voorgenomen werkzaamheden zijn noodzakelijk om de Afsluitdijk, inclusief (keer)sluis- en spuicomplexen, op zo kort mogelijke termijn aan de huidige - aan de te verwachten zeespiegelstijging aangepaste - veiligheidsnormen met betrekking tot de primaire waterkering te laten voldoen. Met de voorgenomen aanpassingen zal de Afsluitdijk weer voldoen aan de zogenoemde 1/10.000-eis. Bovendien is het aanbrengen van pompen in één van de twee spuicomplexen noodzakelijk geworden om ook in de toekomst de huidige peildynamiek in het IJsselmeer te kunnen handhaven. Tot op heden wordt overtollig water vanuit het IJsselmeer via de spuisluisen naar de Waddenzee getransporteerd, simpelweg door het openzetten van de spuisluisen door benutting van het niveauverschil van de waterstanden tussen het IJsselmeer en de Waddenzee. Maar door de zeespiegelstijging en de te verwachten piekafvoeren naar het IJsselmeer vanuit het achterland zal in de toekomst niet altijd meer afvoer van overtollig water naar de Waddenzee mogelijk zijn zonder dat gebruik wordt gemaakt van pompen. Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat het de belangen 'de volksgezondheid of openbare veiligheid' en 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op de gewone zeehond, ransuil, houting en de bittervoorn die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, rechtvaardigen.

Daarnaast worden de werkzaamheden die nodig zijn voor de realisatie van het project uitgevoerd in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Ten behoeve van dit belang kan ontheffing worden verleend, mits geen benutting of economisch gewin plaatsvindt en zorgvuldig wordt gehandeld. Van benutting of economisch gewin van de gewone zeehond, ransuil, houting en de bittervoorn is geen sprake.

Ik verwacht dat er door het realiseren van het project geen permanent negatieve effecten optreden ten aanzien van de aanwezige populatie van deze laatstgenoemde soorten.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum

Andere bevredigende oplossing

Het project is locatiespecifiek. De Afsluitdijk inclusief sluiswerken dienen versterkt te worden. Het plaatsen van een waterpompinstallatie is redelijkerwijs alleen realiseerbaar in één van de twee sluiscomplexen (Den Oever of Kornwerderzand). Vanwege veiligheidseisen in verband met de waterkering kan gedurende het stormseizoen, van oktober tot en met april, maar beperkt werkzaamheden aan de sluisen en de dijk worden uitgevoerd. Noodgedwongen zullen werkzaamheden in de voor beschermde soorten meer kwetsbare periode moeten worden gepland. Door de gekozen inrichting en werkwijze wordt schade aan de genoemde soorten zoveel mogelijk voorkomen. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Onze referentie
aanvraagnummer
5190014921758

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Ik wil u erop wijzen dat in het bij de aanvraag gevoegde natuurwaardenonderzoek melding wordt gemaakt van de (mogelijke) aanwezigheid van de bruinvis in of in de nabije omgeving van het plangebied. U heeft er echter voor gekozen om voor deze soort geen ontheffing aan te vragen. Ik wil u er, wellicht ten overvloede, op wijzen dat wanneer u bij de uitvoering van de werkzaamheden verbodsbepalingen ten aanzien van deze soort dreigt te overtreden, u de werkzaamheden dient stil te leggen en alsnog ontheffing voor deze soort dient aan te vragen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden. De Nota van Antwoord Project Afsluitdijk leidt niet tot wijzigingen in onderhavig besluit.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Procedure

Belanghebbenden die hun zienswijzen over de ontwerpontheffing van de Flora- en faunawet naar voren hebben gebracht, of belanghebbenden aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij daarover geen zienswijzen naar voren hebben gebracht, kunnen tegen de ontheffing van de Flora- en faunawet beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

De termijn voor het indienen van een beroepschrift bedraagt zes weken, vanaf de dag na die waarop de besluiten voor het project Afsluitdijk gecoördineerd ter inzage zijn gelegd. De locaties van de terinzagelegging en de beroepstermijn worden bekend gemaakt via advertenties in de digitale Staatscourant, in enkele dagbladen en in huis-aan-huisbladen.

Een beroepschrift moet worden ingediend bij:

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
Postbus 20019
2500 EA Den Haag

Het is ook mogelijk om digitaal beroep in te stellen via het Digitaal Loket van de Afdeling bestuursrechtspraak. Digitaal beroep instellen is uitsluitend mogelijk voor burgers.

Op de ontheffing van de Flora- en faunawet voor het project Afsluitdijk is de Crisis- en Herstelwet van toepassing. Dit betekent dat de belanghebbende in het beroepschrift moet aangeven welke beroepsgronden hij aanvoert tegen het besluit. Na afloop van de termijn van zes weken kunnen geen nieuwe beroepsgronden meer worden aangevoerd. Vermeld in het beroepschrift dat de Crisis- en Herstelwet van toepassing is.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,

Martijn van Dam

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van Rijkswaterstaat Midden-Nederland, en de aanvullingen hierop die per brief van 14 april 2015 door RVO.nl ontvangen zijn

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Rijkswaterstaat Midden-Nederland (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Zuiderwagenplein 2
Postcode en woonplaats: 8224 AD Lelystad

Ontheffing 5190014921758 voor het tijdvak van: 1 januari 2017 tot en met 31 december 2023

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone zeehond (*Phoca vitulina*), grijze zeehond (*Halichoerus grypus*), ransuil (*Asio otus*) en de steenmarter (*Marte Foina*); alsmede van de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voorzover dit betreft het doden of verwonden; het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de adderzeenaald (*Entelurus aequoraesus*), grote zeenaald (*Syngnathus acus*), houting (*Conegonus oxyrrhynchus*) en de kleine zeenaald (*Syngnathus rostellatus*); alsmede van de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden of verwonden; het beschadigen, vernielen, of verstoren van nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen; het beschadigen of vernielen van eieren van de bittervoorn (*Rhodeus amarus*), botervis (*Pholis gunnulus*), brakwatergrondel (*Pomatoschistus microps*), dikkopje (*Pomatoschistus minutus*), dwergbolke (*Trisopterus minutus*), gevlekte pitvis (*Callionymus maculatus*), harnasmannetje (*Agonus cataphractus*), kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), kleine pieterman (*Echiichthys vipera*), kleine slakdolf (*Liparis montagui*), koornaarvis (*Atherina presbyter*), pitvis (*Callionymus lyra*), rivierdonderpad (*Cottus perifretum*), schurftvis (*Arnoglossus laterna*) en de slakdolf (*Liparis liparis*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Afsluitdijk", gelegen in de gemeenten Hollands Kroon (provincie Noord-Holland) en Sudwest Fryslan (provincie Friesland), één en ander zoals is weergegeven in afbeelding 2.1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Natuurtoets, RW1929-5-472/110, versie definitief 5.0' van 30 januari 2015.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevaardeling tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te zenden.

Specifieke voorschriften

Gewone zeehond en grijze zeehond:

7. Bij de heiwerkzaamheden dient de voorplantingsperiode van de gewone zeehond in de maanden juni, juli en augustus in acht te worden genomen, in die zin dat niet tijdens deze periode de heiwerkzaamheden mogen worden opgestart. Heiwerkzaamheden die in het voorjaar worden opgestart (april/mei) mogen tijdens de genoemde voortplantingsperiode niet langer dan 5 dagen onderbroken worden.
8. Het geluidsniveau van de uitvoering van de werkzaamheden dient zodanig te worden beperkt dat – met betrekking tot het bovenwatergeluid de 60dB(A)-contour binnen de verstoringzone van 500 meter is gelegen.
9. Heiwerkzaamheden dienen te worden opgestart met een laag vermogen dat vervolgens geleidelijk toeneemt en na minimaal 15 minuten de volledige sterkte mag bereiken (soft start), zodat in de nabijheid van de heilocatie voorkomende exemplaren van de grijze zeehond en de gewone zeehond het gebied rustig kunnen verlaten. Indien er een pauze tussen het heien is van minimaal 10 minuten dient de soft start opnieuw uitgevoerd te worden.

Steenmarter

10. Voor aanvang van de werkzaamheden dient door middel van een aanvullende inventarisatie van het gebruik door de steenmarter van de kazematten, die naar verwachting door de werkzaamheden aangetast worden, dan wel worden verstoord, in beeld te worden gebracht. Tevens dient inzichtelijk te worden gemaakt door middel van een kaart van beschikbare potentiële alternatieve rust-verblijfplaatsen van de steenmarter.
11. De voortplantingsplaats van de steenmarter op de Robbenplaat en de kazematten die tijdens de werkzaamheden worden verstoord, dienen voor aanvang van het voortplantingsseizoen van 1 maart tot 1 augustus van de steenmarter ongeschikt en ontoegankelijk te worden gemaakt. Bij afwezigheid van de steenmarter dienen deze kazematten dan direct ongeschikt en ontoegankelijk te worden gemaakt voor de steenmarter. Indien een exemplaar van de steenmarter wordt aangetroffen dient deze vooraf, door middel van passende maatregelen, te worden verjaagd.
12. De kazematten die niet compleet worden aangeaard, dienen na afronding van de werkzaamheden weer opengesteld te worden voor de steenmarter.

Ransuil

13. Er dient voldoende foerageergebied aanwezig te blijven door gefaseerd de werkzaamheden op de dijk uit te voeren. Dit houdt in dat gedurende de uitvoering van het project tijdens de broedperiodes (februari tot en met juli) de grasbekleding minimaal drie kilometer aan weerszijden van het nest op het binnentalud van de tuimeldijk aanwezig blijft. Hierbij geldt dat binnen deze 3 km wel op enkele plekken met een lengte van enkele tientallen meters het gras verwijderd mag worden vanwege de noodzaak de zandige ondergrond te vervangen door een ondergrond van klei. Hierbij geldt tevens dat per jaar slechts aan één zijde deze werkzaamheden mogen plaatsvinden.
14. U dient bij het aan te leggen werkterrein ten zuiden van de A7 bij Breezanddijk een minimale afstand van 100 meter tot het nest aan te houden.
15. De huidige bosschages waarin het nest zich bevindt en de ligusters nabij de camping dienen onaangetast te blijven.
16. De werkzaamheden dienen te worden begeleid door een deskundige². Deze deskundige dient in ieder geval het broedpaar tijdens de maanden februari tot en met april monitoren. Indien blijkt dat ondanks de mitigerende maatregelen er toch sprake blijkt van verstoring dan dient de deskundige de opdrachtnemer te adviseren over passende maatregelen om de verstoring te beperken.

Vissen:

17. Bij de uitvoering van werkzaamheden binnen het leefgebied van de aangevraagde zoet- en zoutwatervissoorten dient rekening te worden gehouden met de kwetsbare periode van deze soorten door de geluidsbelasting van heiwerkzaamheden zoveel mogelijk te beperken door het toepassen van gedempt heien, trillen van damwanden of toepassen van de methode van schroefpalen of anderszins adequate methoden.
18. Bij de definitieve keuze van uitvoering van bovengenoemde heimaatregelen dient ook een deskundige op het gebied van zoet- en zoutwatervissen geraadpleegd te worden omtrent de concrete wijze van faseren van de werkzaamheden.

Zorgplicht

Ik wijs u er op dat u op grond van artikel 2 van de Flora- en faunawet de volgende maatregelen in acht dient te nemen:

Vissen

19. Werkzaamheden dienen te worden gefaseerd en in een zodanige richting te worden uitgevoerd dat aanwezige mobiele soorten kunnen uitwijken.
20. Bij de te gebruiken pompen in de spuisluizen dient de beste op de markt verkrijgbare techniek met betrekking tot visveiligheid te worden toegepast.

² Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Monitoring

Gewone zeehond en grijze zeehond

21. Gedurende de uitvoeringsperiode dient, door een deskundige op het gebied van de gewone- en grijze zeehond, op basis van reguliere monitoring de werking van de mitigerende maatregelen voor de grijze zeehond en de gewone zeehond op jaarbasis te worden gecontroleerd. Dit wordt jaarlijks in de maand oktober gerapporteerd aan RVO.nl.
22. Indien de beoogde mitigatie onvoldoende blijkt neemt vergunninghouder zo mogelijk aanvullende mitigerende maatregelen en meldt deze aan RVO.nl.

Overige voorschriften

23. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
24. U dient voor de aanvang van het project eenmalig een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.
25. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
26. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag in te dienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
27. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Den Haag,

De staatssecretaris van Economische Zaken

Martijn van Dam